

Til Helsedirektoratet

Tilbakemelding på nettsidene «Døden – en del av livet» på [helsenorge.no](https://www.helsenorge.no).

Fagutvalget for prester i helsesektoren (FAPH) i Den norske kirkes presteforening (PF), ønsker med dette å gi en respons på Helsedirektoratets nettsider «Døden – en del av livet» på [helsenorge.no](https://www.helsenorge.no), <https://www.helsenorge.no/doden/>. Vi har forstått det som at nettstedet er ment å skulle erstatte brosjyren «Når noen dør», som ikke lenger trykkes opp.

FAPH registrerer at nettsidene i liten grad omtaler Den norske kirke, prester og andre representanter for tros- og livssynsamfunns rolle som sentrale støttespillere og samtalepartnere i møte med mennesker som er i kontakt med død og sorg. De fleste i Norge dør i institusjon. Da virker det tilslørende å ikke nevne sykehus- og sykehjemsprester, en faggruppe som hyppig er i kontakt med pårørende som opplever å miste sine nærmeste i institusjon. Nettsidene er ment å gi informasjon om hvilke hjelpetilbud som finnes lokalt. Her savner vi også en tydelig markering av Den norske kirkes solide nettverk av menighetsprester og diakoner, som har lang erfaring med å møte og snakke med sørgende. Det gjelder både i tilknytning til dødsfallet og gjennom videre oppfølging.

Her gir vi noen eksempler som peker på det vi oppfatter som mangler og til dels usynliggjøring av et godt utbygget og faglig solid hjelpetilbud:

1. Døden – en del av livet → Vanlige spørsmål om døden → Hvem kan jeg snakke med om døden:

Her omtales leger, sykepleiere, helsesykepleiere, psykologer og andre som står klare til å ta imot mennesker som trenger å snakke om døden. Virkeligheten vi erfarer er annerledes. Oftere er det prester og diakoner og andre tros- og livssynsamfunnsrepresentanter som stiller med dette tilbudet.

Det nevnes videre at aktuelle steder å henvende seg er behandlerteamet på sykehuset, lege, sykepleier, psykolog, fastlegen, kommunal helse- og omsorgstjeneste, kreftkoordinator, psykisk helse- og rusteam i kommunen helsestasjonen og skolehelsetjenesten. Sykehusprester, menighetsprester og diakoner er helt fraværende i denne opplistingen. Til slutt står det at ulike trossamfunn også har tilgjengelige personer som er vant til å snakke om døden. Det er uheldig formulert, da det tilslører Den norske kirkes sentrale plass i sorgarbeidet, at den er tilgjengelig over hele landet, at tilbudet er gratis for den hjelpesøkende og at den er representert på alle sykehus i landet.

2. Døden – en del av livet → Dødsfall – sorg og sorgreaksjoner → Sorgens faser

Det som står under overskriften Sorgens faser, beskriver sorgfasemodellen som fagpersoner har forlatt for mange år siden (se for eksempel Dyregrov, A «Komplisert sorg: teori og behandling» i: *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, Vol 43, nummer 8, 2006, side 779-786.). Her bør helsedirektoratet heller dele tidsriktig sorgteori på en lettfattelig måte. (Se for eksempel Stroebe, M & Schut, H. (2010). The dual process model of coping with bereavement: A decade on. I: *Omega*, 61, 273-289.)

3. Døden – en del av livet → Sorg når noen dør → Her kan du få hjelp

I dette avsnittet reagerer vi særlig på to ting: Barn og unge skal ikke selv måtte si fra til skole, kontaktlærer eller helsesykepleier. Det gjøres av foreldre, eventuelt av behandlere i samråd med foreldre. Og på denne siden mangler Den norske kirke i listen over naturlige steder å henvende seg for hjelp ved sorg når noen dør.

I neste avsnitt listes ulike frivillige organisasjoner opp, og nederst: «Tros- eller livssynssamfunn har gode samtalepartnere både når det gjelder håndtering av følelser og praktiske ting.» Her bør to momenter klargjøres: For det første er Den norske kirke en samfunnsinstitusjon, ikke en frivillig organisasjon. For det andre: Prester og diakoner kan samtale om følelser og hjelpe til med praktiske ting, men har ofte en viktig rolle også som formidler av symboler, ritualer og sorgbearbeidelse på mange plan.

4. En egen oppstilling på første side sender deg videre til siden «når livet går mot slutten»:

Her har Preste- og diakontjenesten forbillig kommet inn som første kulepunkt, sammen med tjenester fra andre tros- og livssynssamfunn ved sykehuset og i lokalsamfunnet.

5. Døden – en del av livet → Gravferd → Skal det være noen form for seremoni eller gravferdshandlinger?

Til sist gjør vi oppmerksom på den siden som handler om seremonier og gravferdshandlinger. Her synes vi det er underlig at ikke kirke og kapell (det finnes livssynsåpne kapellrom) er nevnt. Og vi mener det virker mer tåkeleggende enn opplysende å skrive «rom tilhørende et tros- og livssynssamfunn».

FAPH stiller seg til disposisjon for en videre samtale om dette, dersom det er ønskelig fra direktoratets side.

Oslo, 5. desember 2023,

På vegne av FAPH,

Aud Irene Svartvasmo,
Leder